

Thực trạng và biện pháp giáo dục kỹ năng hợp tác cho trẻ mẫu giáo 4 – 5 tuổi thông qua trò chơi đóng vai theo chủ đề

Nguyễn Thị Hồng Nhung*, Đinh Lan Anh*, Đặng Út Phụng*

*Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Received: 22/8/2024; Accepted: 2/9/2024; Published: 19/9/2024

Abstract: Educating cooperative skills for preschool children 4 - 5 years old through role-playing games based on necessary themes and is formed from the preschool age for comprehensive development of children. Survey results show that educating cooperative skills for 4-5 years old children through themed movement games is largely at an average level. Therefore, proposing appropriate measures will help improve the quality of cooperative skills education for preschool children 4-5 years old through themed role-playing games in kindergarten.

Keywords: Skills, cooperation, themed role-playing games, preschool children 4 - 5 years old, Preschool.

1. Mở đầu

Chương trình giáo dục mầm non (GDMN) xác định: “Mục tiêu của giáo dục (GD) mầm non là giúp trẻ em phát triển về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ, hình thành những yếu tố đầu tiên của nhân cách, chuẩn bị cho trẻ em vào lớp 1; hình thành và phát triển ở trẻ em những chức năng tâm sinh lý, năng lực và phẩm chất mang tính nền tảng, những kỹ năng sống cần thiết phù hợp với lứa tuổi, khơi dậy và phát triển tối đa những khả năng tiềm ẩn, đặt nền tảng cho việc học ở các cấp học tiếp theo và cho việc học tập suốt đời” [1, Tr.1]. Do vậy, việc phát triển kỹ năng sống cho trẻ rất cần thiết và đặc biệt là kỹ năng hợp tác (KNHT). Chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ MG. Trong hoạt động chơi, trẻ được trải nghiệm các mối quan hệ xã hội, hành động của các nhân vật thông qua vai chơi [3] đặc biệt là trò chơi vận động theo chủ đề (TCVĐTCĐ).

Một số nhà khoa học, nghiên cứu về vấn đề này, như: Tác giả Phạm Thị Thu Hương với đề tài “Một số biện pháp hình thành tính hợp tác qua TCVĐTCĐ cho trẻ MG 3-4 tuổi” đã đưa ra một số biện pháp nhằm hình thành tính hợp tác cho trẻ MG 3-4 tuổi trong TCVĐTCĐ như: tạo tình huống trong quá trình chơi của trẻ, mở rộng mối quan hệ qua lại giữa các vai chơi [5]; Tác giả Vũ Thị Nhân với đề tài: “GD KNHT cho trẻ MG 5 – 6 tuổi thông qua TCVĐTCĐ”, tác giả chỉ ra một số biện pháp: khuyến khích trẻ chia sẻ kinh nghiệm, ý tưởng chơi cùng nhau, tạo không gian chơi và bố trí nguyên vật liệu thiên nhiên, nguyên vật liệu trong các góc chơi để kích thích

trẻ tích cực hợp tác với nhau [2]. Tuy nhiên, thực tế cho thấy việc GDKHNT cho trẻ 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ chưa được GV quan tâm và vẫn còn nhiều hạn chế. Vì vậy nghiên cứu này, thực trạng và đề xuất biện pháp GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ là rất cần thiết.

2. Nội dung và kết quả nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Kỹ năng hợp tác: KNHT là khả năng thực hiện hiệu quả các nhiệm vụ, hành động phối hợp để giải quyết vấn đề và đạt được mục tiêu chung trong các yêu cầu cụ thể”.

2.1.2. Trò chơi đóng vai theo chủ đề (TCVĐTCĐ): là trò chơi mang tính sáng tạo, trẻ được hóa thân, tái hiện lại các hành động, cảm xúc trong xã hội nhằm thỏa mãn nhu cầu chơi của mình”.

2.1.3. GD KNHT cho trẻ MG 4-5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ: GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ là quá trình tác động sư phạm có mục đích, có kế hoạch giúp trẻ được mô phỏng, tái hiện lại các hành động cảm xúc trong xã hội nhằm thỏa mãn nhu cầu chơi của chúng”. Qua đó, trẻ sẽ học cách phối hợp với bạn bè, cùng nhau thực hiện các nhiệm vụ cụ thể, giải quyết vấn đề và đạt được mục tiêu chung. Trong quá trình chơi, trẻ không chỉ tái hiện các hành động và cảm xúc xã hội mà còn phát triển kỹ năng giao tiếp, chia sẻ, phân công công việc và hỗ trợ lẫn nhau.

2.2. Kết quả khảo sát thực trạng GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ

2.2.1. Khái quát về quá trình khảo sát

- *Mục đích khảo sát:* Thực trạng GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD ở trường Mầm non hiện nay, từ đó làm cơ sở đề xuất một số biện pháp GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD

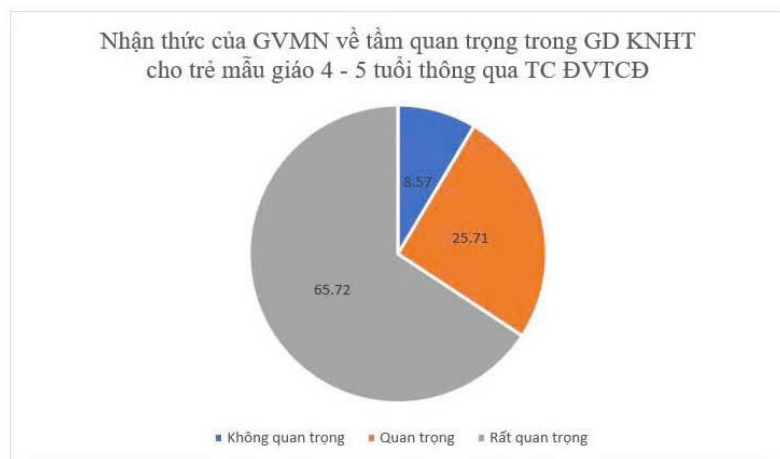
- *Khách thể khảo sát:* Khảo sát 35 GVMN đã và đang giảng dạy lớp MG nhỡ 4 – 5 tuổi và 75 trẻ MG 4 – 5 tuổi tại trường Mầm non Đình Chu – Tỉnh Vĩnh Phúc.

- *Nội dung khảo sát:* Thực trạng nhận thức của GVMN về tầm quan trọng GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD; Thực trạng mức độ đánh giá của GVMN về biểu hiện GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD; Thực trạng các yếu tố ảnh hưởng trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD; Thực trạng những khó khăn của GVMN trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD; Thực trạng các biện pháp GVMN sử dụng trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD.

- *Phương pháp khảo sát:* Nhóm tác giả sử dụng phương pháp điều tra bằng bảng hỏi là phương pháp chủ đạo còn các phương pháp khác là phương pháp hỗ trợ (phỏng vấn, quan sát, đàm thoại, tổng kết kinh nghiệm và xử lý số liệu thống kê toán học).

2.2.2. Kết quả khảo sát

- *Thực trạng nhận thức của GVMN về tầm quan trọng trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD*

Biểu đồ 2.1: Nhận thức của GVMN về tầm quan trọng trong GDKNHT cho trẻ MG 4 - 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

Kết quả khảo sát cho thấy có đến 65.72% GV cho rằng kỹ năng này “rất quan trọng” đối với sự phát triển của trẻ. Bên cạnh đó còn 25.71% cho rằng

KNHT “quan trọng”. Và có 8.57% cho rằng KNHT không quan trọng đối với sự phát triển của trẻ. Điều này cho thấy, GV rất quan tâm đến việc GD KNHT cho trẻ Mầm non nói chung và trẻ MG 4 - 5 tuổi nói riêng. Với kết quả này, đề tài cho rằng đây là yếu tố thuận lợi đầu tiên trong công tác GD KNHT, thúc đẩy GV quan tâm, tổ chức nhiều hơn các hoạt động nhằm giúp trẻ hình thành và phát triển KNHT.

- *Thực trạng mức độ biểu hiện GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD*

Kết quả khảo sát cho thấy GV đã có một số hiểu biết nhất định về biểu hiện của trẻ. Về thảo luận đưa ra ý tưởng, dự định, phân công nhiệm vụ chơi được GV đánh giá ở mức cao nhất.

- *Thực trạng các yếu tố ảnh hưởng trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD*

Kết quả khảo sát cho thấy các yếu tố đều ảnh hưởng lớn đến quá trình rèn luyện trong đó *môi trường hoạt động* có điểm trung bình là 3.91, xếp thứ bậc 1 được coi là yếu tố ảnh hưởng nhiều nhất đến việc GD KNHT cho trẻ MG 4 - 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD. Môi trường chơi là yếu tố rất quan trọng đối với trẻ, môi trường chơi càng dạng bao nhiêu thì trẻ phát triển tính tích cực bấy nhiêu. Bên cạnh đó, đồ dùng cũng cần thiết kể gần gũi thì trẻ mới nảy sinh được ý tưởng chơi.

Tiếp đến là yếu tố *biện pháp GD* với điểm trung bình 3.77 - thứ bậc 2 cũng được coi là yếu tố ảnh hưởng lớn đến việc GD KNHT cho trẻ MG 4 - 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD. Chính những biện pháp của GV có thể làm thay đổi hành động chơi của đứa trẻ. GV càng đưa ra biện pháp, kế hoạch GD càng rõ ràng thì GD KNHT đạt hiệu quả cao.

Sự tích cực chủ động với điểm trung bình 3.66 – thứ bậc 3. Yếu tố này cũng ảnh hưởng đến trẻ rất nhiều. Bởi lẽ bản thân trẻ phải tích cực, chủ động trong khi phối hợp làm việc nhóm thì mới đạt được mục đích chung. Có thể tự chủ động tìm nhóm, chủ động đưa ý kiến thì nhóm đó mới mang lại thành tích cao

Ngoài ra, có một số yếu tố khác cũng ảnh hưởng đến GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD.

- Thực trạng những khó khăn của GVMN trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

Kết quả khảo sát, các khó khăn ảnh hưởng đến GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD không chênh lệch quá nhiều. Đầu tiên, về phía GV chính là trình độ chuyên môn, nghiệp vụ còn hạn chế (3.74%). Khó khăn này hầu hết các trường Mầm non đều tồn tại và bản thân người GV tự học, tự trau dồi bản thân để nâng cao giá trị hơn trong nghề.

Đồ dùng, đồ chơi còn chưa cung cấp đủ cho trẻ (3.51%) làm hạn chế tư duy, sáng tạo cũng như đưa trẻ không còn cảm thấy hứng thú nữa. Ngoài ra, còn có một số khó khăn khác: Trẻ không còn chủ động (3.23%), số trẻ trong lớp đông (2.89%). Hai khó khăn này cũng có ảnh hưởng nhưng cũng ít hơn các yếu tố còn lại.

Dù có khó khăn bao lâu thì bằng sự yêu nghề, mến trẻ cũng sẽ dần dần khắc phục được những khó khăn nêu trên. Nhưng bên cạnh những khó khăn, thì cũng có một số yếu tố thuận lợi: được quan tâm cũng như có không gian lớp học thoáng mát, rộng rãi....

- Thực trạng các biện pháp GVMN sử dụng trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

Các biện pháp: theo dõi trẻ chơi và giải quyết tình huống kịp thời, phù hợp; khuyến khích trẻ đưa ra ý tưởng trước khi chơi; khuyến khích trẻ lắng nghe ý kiến của nhau là các biện pháp GV sử dụng với tần suất thường xuyên. Kết quả điều tra thực trạng đã cho đề tài có cái nhìn đầy đủ, cân nhắc về vấn đề xây dựng các biện pháp GD KNHT thông qua trò chơi ĐVTCD cho trẻ MG 4 – 5 tuổi.

- Thực trạng kết quả mức độ GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

Kết quả khảo sát cho thấy được GV cho rằng kết quả mức độ biểu hiện GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD đạt ở mức độ tốt chiếm 11.42%; mức độ khá 17.14%; mức độ trung bình chiếm tỉ lệ cao nhất với 42.86%; mức độ yếu 20.01% và mức độ kém 8.57%. Qua quan sát, cho thấy rằng đa số trẻ còn thụ động, nhút nhát chưa thể hiện rõ là trẻ mong muốn được hợp tác.

2.4. Một số biện pháp GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

2.4.1. Nâng cao nhận thức của GVMN trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

*Biện pháp này giúp GV nhận thức rõ ràng về tác động của TC ĐVTCD đối với sự phát triển toàn diện của trẻ.

****Nội dung và cách thực hiện:***

Nhà trường cần thành lập đội ngũ cốt cán, có chuyên môn cao để GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD. Nhà trường cần tiến hành khảo sát kiến thức về GD KNHT cho trẻ MG thông qua TC ĐVTCD của GV toàn trường. Giới thiệu về KNHT và tầm quan trọng của nó đối với sự phát triển của trẻ. Gợi ý một số bài học về GD KNHT phù hợp với trẻ MG 4 – 5 tuổi để GV nắm chắc kiến thức và tổ chức thực hành vào các hoạt động chơi đặc biệt là TC ĐVTCD.. Tạo điều kiện để cho GV thực hành ở trên lớp hoặc thực hành trong các tiết mẫu. Tổ chức các buổi đánh giá, phản hồi sau quá trình thực hiện để GV chia sẻ những thuận lợi và khó khăn để tìm hướng giải quyết.

2.4.2. Xây dựng môi trường GD kích thích nhu cầu hoạt động cùng nhau cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCĐVTCD

*Biện pháp này nhằm khuyến khích sự hợp tác, làm nảy sinh mong muốn được hợp tác với các bạn. Thông qua TC ĐVTCD, trẻ được khuyến khích làm việc cùng nhau, chia sẻ ý tưởng và tạo ra những cốt truyện, vai diễn đầy sáng tạo.

****Nội dung và cách thực hiện:***

Để xây dựng được môi trường khuyến khích sự hợp tác của trẻ thì trước hết cần xác định được các khu vực hoạt động và tạo không gian phù hợp đối với trẻ như: khu vực bên trong và ngoài lớp học (hành lang, ban công, sân trường...) Việc xác định khu vực và tạo không gian rất quan trọng khiến cho trẻ luôn có không gian thoải mái, an toàn và thu hút trẻ khi chơi.

Thiết kế, lựa chọn và sắp xếp đồ dùng, đồ chơi để cho trẻ hoạt động theo nhóm: các khu vực góc chơi được bố trí thuận tiện, hợp lí, linh hoạt, dễ thay đổi, đáp ứng được nhu cầu, hứng thú vui chơi của trẻ. Có thể, sắp xếp những khu vực hoạt động có mối liên kết thì ở gần nhau; sử dụng giá, kệ, đồ dùng... để tạo ranh giới giữa các khu vực; đảm bảo rằng trẻ có thể di chuyển dễ dàng giữa các khu vực mà không va chạm vào nhau hoặc vấy ngã hay va chạm vào đồ vật; mỗi khu vực chơi, hoạt động đều có đồ dùng, đồ chơi đặc trưng.

Sử dụng trang thiết bị, nguyên vật liệu, đồ dùng, đồ chơi hiệu quả: GV cần phải lựa chọn đồ dùng, đồ chơi, trang thiết bị, nguyên vật liệu tuyệt đối an toàn, không gây hại cho sức khỏe của trẻ bên cạnh đó GV cần phải khai thác giá trị của đồ dùng, đồ chơi một cách triệt để, linh hoạt cho việc sử dụng vào mục đích GD KNHT và cũng cần quan sát trẻ sử dụng nó

như thế nào để có kế hoạch và có biện pháp GD tiếp theo giúp trẻ phát triển toàn diện.

2.4.3. Tạo tình huống chơi GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ

*Biện pháp này nhằm một mũi tên trúng hai đích, vừa làm cho trẻ hứng thú hơn vừa tạo thêm cơ hội cho trẻ hợp tác.

***Nội dung và cách thực hiện:**

Chuẩn bị cho trẻ chơi: Trước khi chơi, GV giới thiệu cho trẻ biết các góc chơi của ngày hôm nay để trẻ lựa chọn nhóm chơi và *thỏa thuận về chủ đề chơi và phân vai chơi*. Việc định hướng, lựa chọn vai chơi phải căn cứ vào giai đoạn phát triển của TC ĐVTCD và mức độ hình thành KNHT của trẻ.

Trong quá trình chơi: GV đưa ra các tình huống khéo léo, gần gũi, xoay quanh các mối quan hệ của trẻ để trẻ dựa vào thực tế đã nhìn thấy các hành động đó rồi giải quyết tình huống nhanh chóng, thông minh và khi đưa ra các tình huống không nên đưa ra cách giải quyết luôn mà thay vào đó để trẻ tự dựa vào những thử thách, kinh nghiệm của trẻ có để trẻ tìm cách giải quyết sao cho hợp lý.

GV thường nhập vai, tham gia vào trò chơi cùng với trẻ để có thể hướng trẻ đến việc hỗ trợ các bạn trong nhóm chơi một cách tự nhiên. GV cũng cần phải quan sát, theo dõi quá trình chơi, không nên can thiệp, ngắt quãng trẻ khi chơi và hướng trẻ đến việc đóng vai với mục đích GD KNHT cho trẻ.

Sau khi chơi: GV là người nhận xét, đánh giá quá trình chơi và động viên, khuyến khích trẻ.

2.4.4. Thiết kế đồ dùng, đồ chơi GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ

*Biện pháp này nhằm giúp trẻ đạt được mục đích hợp tác cùng nhau, lắng nghe, chia sẻ, tôn trọng ý kiến của nhóm chơi để hoàn thành các nhiệm vụ được giao một cách hiệu quả. Đồng thời, sáng tạo và làm phong phú thêm nhiều các đồ chơi ở các góc chơi giúp trẻ hứng thú và thuận lợi hơn trong quá trình chơi.

***Nội dung và cách thực hiện:**

Bước 1: Xác định chủ đề: Lựa chọn chủ đề gần gũi, phù hợp với độ tuổi của trẻ nhưng vẫn mang lại sự sáng tạo, kích thích nhu cầu hợp tác thông qua chơi.

Bước 2: Tìm hiểu ý tưởng: Có thể tìm hiểu nhiều ý tưởng qua sách, báo, nguồn internet...

Bước 3: Chuẩn bị các nguyên vật liệu: Sử dụng các nguyên vật liệu có sẵn; nguyên vật liệu từ thiên

nhiên (lá cây, gỗ...); các nguyên vật liệu tái chế (bìa, giấy, chai nhựa...)

Bước 4: Thiết kế đồ dùng/đồ chơi: Thiết kế được các đồ dùng/đồ chơi đơn giản, phù hợp với độ tuổi và an toàn với trẻ. Các đồ dùng/đồ chơi có thể tái sử dụng và dễ dàng lắp ráp giúp trẻ cùng nhau thực hiện các nhiệm vụ.

Bước 5: Triển khai và thử nghiệm: Tổ chức cho trẻ tham gia và quan sát cách trẻ tương tác, hợp tác với nhau thông qua chơi

Bước 6: Đánh giá và điều chỉnh: Ghi nhận những phản hồi của trẻ và GV khác; dựa vào những nhận xét đó để cải thiện đồ dùng/đồ chơi đảm bảo phù hợp với trẻ và kích thích nhu cầu hợp tác, sáng tạo, hấp dẫn.

3. Kết luận

Kết quả khảo sát cho thấy, KNHT của trẻ phần lớn vẫn đang ở mức trung bình, yếu, nguyên nhân chính là do trẻ vẫn còn phụ thuộc, trẻ ít khi được trải nghiệm, trẻ quen với việc được chỉ bảo tận tình.. Nghiên cứu cho thấy GV gặp nhiều khó khăn trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD trong đó khó khăn lớn nhất là đồ dùng, đồ chơi chưa cung cấp đủ cho trẻ. Nhóm tác giả đề xuất một số biện pháp GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TC ĐVTCD: Nâng cao nhận thức của GVMN trong GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ; Xây dựng môi trường GD kích thích nhu cầu hoạt động cùng nhau cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ; Tạo tình huống chơi GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ; Thiết kế đồ dùng, đồ chơi GD KNHT cho trẻ MG 4 – 5 tuổi thông qua TCVĐTCĐ.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD và Đào tạo (2015), *Chương trình GDMN*, NXB GD Việt Nam. Hà Nội
2. Vũ Thị Nhân (2016), *Một số biện pháp tổ chức trò chơi đóng vai có chủ đề nhằm phát triển KNHT cho trẻ MG 5 – 6 tuổi*, Luận văn Thạc sỹ KHGD, Trường ĐHSP Hà Nội.
3. Đinh Văn Vang (2011), *Giáo trình tổ chức hoạt động vui chơi cho trẻ Mầm non*, NXB GD Việt Nam.
4. Smith H.P., Dechant Em.V., *Psychology in Teaching of Reading* Prentice Hall, Inc, Englewood Cliffs, New Jersey, 1961.
5. Phạm Thị Thu Hương (1998), *Một số biện pháp hình thành tính hợp tác qua TCVĐTCĐ cho trẻ MG từ 3 – 4 tuổi*, Luận văn thạc sỹ khoa học GDMN Trường ĐHSP Hà Nội.